

Людина чистих, високих ІДЕАЛІВ...

Степан Васильченко

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної державної адміністрації

Полтавська обласна бібліотека
для юнацтва ім. Олесея Гончара

ЛЮДИНА ЧИСТИХ, ВИСОКИХ ІДЕАЛІВ...

*До 140-річчя від дня народження
видатного майстра прози
Степана Васильченка*

Біобібліографічна пам'ятка

Полтава – 2018

01:821.161.2.09(477.53)

В 19

Упорядник : Надія Михайлівна Требіна

Людина чистих, високих ідеалів...: до 140-річчя від дня народження видатного майстра прози С. В. Васильченка : біобібліографічна пам'ятка / упорядник Н. М. Требіна ; обласна бібліотека для юнацтва імені О. Гончара. – Полтава, 2018. – 28 с.

Біобібліографічне видання присвячене українському письменникові С. В. Васильченку (справжнє прізвище – Панасенко), у житті і творчості якого є полтавський слід.

Протягом трьох десятиліть Степан Васильович звертався, як до життєдайного джерела, до образів, котрі з дитячих років спостерігав у селянському оточенні, яскравими фарбами буяла у його творах українська природа, відлунювала народна пісня.

У пам'ятці десять розділів, які розкривають різні сторони життя і творчості прозаїка. Подається вибірковий список літератури, наявної в нашій бібліотеці та обласній універсальній науковій бібліотеці імені І. П. Котляревського. Адресована вона бібліотекарям, вчителям, краєзнавцям, старшокласникам.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Основні дати життя і творчості.....	5
Там, де співуча Ічня.....	7
У широкий світ.....	8
Самостійна праця, перші твори... ..	9
Літописець Першої мандрівної хорової капели.....	11
Впливи української народної пісні	14
Дивосвіт дитячих творів.....	16
Чи сказано про Шевченка те останнє слово.....	18
Цікаві факти про твори митця.....	19
Літературознавці про творчість письменника.....	20
Література.....	23

ВСТУП

Талановитий український письменник, автор вражаючих своєю щирістю, зворушливістю та життєвою правдою оповідань, сповнених гарячої любові до рідного народу, Степан Васильченко ввійшов у нашу літературу як видатний майстер прози періоду модернізму.

Його повісті, новели та оповідання високомистецької форми збагатили українське письменство, додали нові образи до великої панорами життя українців, зокрема дітей.

Задушевні, сердечним теплом зігріті, завітчані, немов запашними весняними квітами, барвистими образами, твори Васильченка здобули велику популярність.

Письменник писав про те, що найкраще знав, сам пережив, – сільське життя, школу, дітей, учителів. Дитячі роки, юність і молодість, сповнені романтичних палких поривів, самовідданої праці, розкішна, соковита природа – усе це дало йому міцний заряд вражень на все життя.

Вважав, що кожна, навіть найбідніша, людина повинна бути завжди бадьорою, життєрадісною, і тому не хотів змальовувати своїх героїв сумними і сірими барвами.

Не дивно, що стільки золотих іскорок сміху, гумору в його оповіданнях, новелах і п'єсах. Дитина, юнак чи дівчина з чистим серцем, з прагненням до високого, привабливого – улюблені герої Васильченка. Персонажі цього незвичного художника слова завжди в оточенні буйної, квітучої природи.

Талант Степана Васильченка неповторний, невмирущий. Його твори озвучують в людських серцях найпотаємніші ліричні струни, оживляють веселі усмішки, утверджують високі пориви до краси.

Нам, полтавцям, письменник дорогий тим, що він топтав спориші у нашому краї, навчав дітей у школах Полтавщини. В кінці кінців у нього дружина і син народилися у м. Миргороді і він там часто бував.

У пам'ятці ми намагалися відслідкувати непрості шляхи-дороги талановитого письменника, основні грані його непересічної творчості, в алфавітному порядку подали вислови про письменника його колег по перу.

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ

1879, 8 січня – народився у м. Ічня Чернігівської губернії в сім'ї козака;

1888–1893 – навчався в Ічнянській п'ятирічній школі. Став кращим учнем, здобув право залишитися при школі на два роки стипендіатом для підготовки в учительську семінарію.

1895–1898 – навчався в Коростишівській учительській семінарії;

1898, листопад – виїхав вчителювати в с. Потоки Канівського повіту Київської губернії. Крім денної школи для дітей, організував вечірні класи для дорослих, згуртував місцевих аматорів театрального мистецтва;

1901 – написана драма "Чарівниця", знайдена 1956 р., опублікована 1960 р.;

1903 – перша половина 1904 рр. – вчителював у селах Київської, Полтавської губернії (Бурімка, Драбів);

1904 – став студентом Глухівського учительського інституту, провчившись півтора року, з певних причин, залишив інститут;

1906, зима-осінь – вчителював у с. Брусове (тепер – Семенівського р-ну Полтавської області), де зробив спробу навчати дітей українською мовою;

1907 – одержав місце вчителя у с. Щербинівка Бахмутського р-ну (Донеччина);

1908 – безпідставно заарештований разом із двома іншими вчителями. Півтора року провів у Бахмутській тюрмі, вчителювати йому категорично заборонено;

1910–1914 – працював журналістом у київській газеті "Рада";

1911 – опублікована п'єса-жарт "На перші гулі". З 1912 року цим твором та п'єсою І. Котляревського "Наталка Полтавка" Микола Садовський відкривав усі сезони й гастролі свого театру;

1914–1917 – мобілізований на фронт, перебував на передових позиціях, командував саперною ротой;

1917, літо – демобілізований з армії через хворобу;

1919 – опубліковані: одноактна п'єса "Куди вітер віє", політична дума-казка "Ось та Ась";

1920, 12 липня – вирушив у подорож Україною разом з хоровою капелюю "Думка", вів щоденник, подорожні нотатки під назвою "З піснею крізь огонь і води";

1921 – повернувся до педагогічної діяльності, працював в одному з київських дитбудинків;

1923–1926 рр. – працював учителем української мови і літератури київської школи № 61 ім. І. Франка, водночас займався літературною діяльністю;

1927 – вийшла повна збірка творів у 3-х т.;

1928 – вийшли "Вибрані твори";

1929, 1 березня – у Київській філармонії відбувся вечір з нагоди 50-річчя письменника;

1930 – вийшло 12 книг, книжка Ф. Якубовського "Степан Васильченко";

1931, березень – закінчив роботу над автобіографічною повістю "Мій шлях";

1932 – на початку року готував нове видання своїх творів;

1932, 11 серпня – помер у Жовтневій лікарні м. Київ о 6 годині вечора. Похований у Києві на Байковому кладовищі.

ТАМ, ДЕ СПІВУЧА ІЧНЯ...

Ічня! Невелике мальовниче старе козацьке містечко на Чернігівщині. Воно потопало в могутніх ясенах, розкішних кленах і горобині... Незважаючи на русифікацію, ічнянці завжди почували себе нескореними, вільними козаками, завжди говорили рідною мовою. Національна свідомість не покидала найбідніших.

У Ічні, у сім'ї козака, і народився 8 січня 1879 року Степан Васильович Панасенко. Тут пройшло його дитинство: *"Вже багато минуло років, як я вимандрував із його (Ічні), проте ще й тепер я часто з вдячністю згадую іченські поля та ліси, стави між садами..."*.

Родина Панасенків була чималенька, дуже дружна. *"Батько мій, козак Василь Панасенко, був ремісник-швець. Влітку, в жнива, вся сім'я виходила на заробітки – жати за сніп чуже"*. З приємністю згадував Степан свою затишну хату, свою надзвичайну сім'ю, де все було в злагоді: *"За всі роки, які я прожив у батьковій хаті, я ні разу не чув брудної лайки чи якого цинічного слова. Наша сім'я велика і весела. Вдень мало кого й бачиш у хаті: ті коло скотини пораються, менші – в школі. А прийде вечір – всі зійдуться, стане повна хата людей. В осінні довгі вечори рано не лягається спати, світили каганець. Баба пряде вал, мати шие, дід кошики плете, батько латає чоботи, менші школярі – за книжками. Між роботою баба казки розповідає, батько – байки, дід жартує з школярами, прядка гуде, молоток стукає – в хаті аж гуде. Мати співати любить, як тільки примовкнуть – почне пісні, школярі підтягнуть. Знову в хаті аж луна йде."*

Батько був письменний, поважав освічених людей, знав ціну мудрій книжці. У їхній хаті любили Шевченкового "Кобзаря", Гоголевого "Тараса Бульбу". Зазнавши на собі тягар бідняцької долі, Василь Панасенко прагнув вирвати дітей із злиднів, дати їм освіту: *"Ні землі, ні худоби, ні доброго ремесла я вам не залишу після смерті, – говорив він, – учіться, діти, та шукайте других шляхів"*.

У 1888–1893 рр. Степан навчався в Ічнянській початковій школі. На цей час припадають і його перші літературні спроби. Після закінчення школи *"кращим учнем, живим, ініціативним, з нахилом до протестантства й навіть до дерзостей, що трохи турбувало моїх учителів"* С. Васильченко протягом двох років готувався до вступу в учительську семінарію.

За цей час він перечитав величезну кількість книжок, які знайшов у непогано укомплектованій шкільній бібліотеці, серед них, за його словами *"класики світового письменства, критика, подорожі, природознавство і загалом найрізноманітніша лектура"*.

Степан у цей період прощався з дитинством, яке залишилось в його пам'яті яскравим калейдоскопом подій: *"Гарячіше сонце в нашому дитинстві, ласкавіше, голубіше, ближче небо, золотіші зорі..."*.

У ШИРОКИЙ СВІТ

В серпні 1895 року, витримавши вступний іспит, шістнадцятирічний юнак став студентом Коростишівської учительської семінарії (щось на зразок теперішнього педагогічного училища). Як здібний учень мав навчатися за казенний кошт. Від'їзд Степана на навчання до семінарії став справді знаменною подією не тільки в його житті, а й у житті всієї родини Панасенків.

Посходилася вся рідня, завітали сусіди. Та усі чомусь сумні. Мама плакала. Посеред гурту стояв збентежений Степан: *"поривалася та нитка, яка в'язала мене з моїм середовищем"*.

Звідусіль його повчали:

- Пам'ятай батька, матір шануй!
- Не забувай, з якого коліна вийшов!
- Бідними не гордуй, бо сам з таких!

Назавжди йому запам'яталися хвилини прощання з рідним селом, сповнені радісних надій: *"Між моїм родом – батьками, дідами, самими далекими пращурами – я перший іду до культури, до світла, першим пробиваю ту стіну, що стоїть нам на шляху до того чарівного, такого принадного і такого мало досяжного для нас, бідних селян, іншого світу. Я посланець. Прощай рідне, тепле, безмежне, таке спокійне народне море... Вернуся до тебе, проте вернуся – іншим"*.

Юнак летів, мов на крилах, у новий, незвіданий світ. Семінарія була відомою в Україні, до неї щорічно приймали десять-дванадцять казенних стипендіатів з Чернігівщини, Полтавщини, Київщини... Щастя навчатися там випадало небагатьом.

"Ця семінарія давня, ще в 60-х роках вона була в Києві, одзначалась народолюбними ідеями, і ще до мого там часу витали тіні таких директорів, як відомий кирило-мефодіївець Посяда (уродженець Полтавщини)", – відмічав письменник.

Коростишівська семінарія з її системою навчання не могла дати вихованцям необхідних знань для майбутньої педагогічної праці. Однак трирічне перебування в ній не було для С. Васильченка марним.

Як згадував Є. Кудрицький, син одного з директорів семінарії, що в ній була столярня й палітурня, земельна ділянка, яку обробляли семінаристи, там

займалися ще й шовківництвом. Давали учням музичну освіту, особливо наголошуючи на хоровому співі.

Степан багато надолужував самоосвітою, а головне – проймався волелюбними настроями, які проникали тоді у стіни семінарії.

Як швидко мчать роки! *"Три роки пролетіли... як юнацьке свято. Роки навчання в семінарії в багатьох її вихованців залишились як найкращі роки"*.

Йому – дев'ятнадцять! 18 червня 1898 року Степан Панасенко закінчив семінарію і отримав звання учителя початкового училища. Не хотів директор семінарії випускати Степана через три роки, хоч успіхи в навчанні у нього були добрі. *"Летюча натура, вітер, – неодмінно влізеш в якусь історію"*, – говорив він. Ці директорові слова згодом справдилися.

Не в одну *"історію влізав"* народний учитель Степан Панасенко, не раз доводилося йому входити в конфлікти з місцевими чиновниками й духовенством, не раз його перекидали за непокірну вдачу із села в село: лагідність, ніжність натури вчителя, а потім письменника, зовсім не визначали в ньому житейської поступливості і безхребетності, скоріше навпаки.

САМОСТІЙНА ПРАЦЯ, ПЕРШІ ТВОРИ

*Мене ніхто не навертав до української літератури,
Без усякого побічного впливу я став на шлях
Свідомого українця, самотужки.*

С. Васильченко

З перших кроків самостійної праці в школі с. Потоки Канівського повіту С. Васильченко зіткнувся з великими труднощами: напівзруйнована школа, брудні, холодні класи, в бібліотеці – невелика кількість книг. Проте сповнений творчого завзяття й енергії молодий учитель з ентузіазмом береться за роботу: працює над удосконаленням методики викладання, дбає про всебічний розвиток учнів; відкриває вечірні класи для дорослих, організовує хоровий і драматичний гуртки, веде розмови про повстання полтавських селян, про існуючу соціальну несправедливість.

Боляче сприймаючи нужденність, страждання селянської бідноти, Васильченко у 1901 році вирішив написати поему **"Розбита бандура"**, в якій, за власним висловом, *"оспівав селянське безземелля та переселенський рух"*, і надіслав її до *"Киевской старины"* (проте вона не була опублікована).

Скупі відомості про цю поему дає чорновий план автобіографічних записок, де зберігся такий запис:

*"На горищі, між клепками,
Курявою вкрита,
Валялася між клепками
Бандура розбита.*

Зміст: молодий вітер в стару хату піддував, торкав струни і грав нові пісні: про долю переселенців... Відгуки полтавських розрухів".

Тоді ж він написав кореспонденцію до газети "Биржевые ведомости", в якій гаряче виступив на захист селян від наруги і знущань представників місцевої влади. Незабаром за розпорядженням губернатора його переводять до Богуслава. Але там він не втримався й року. За "крамольні записи" в шкільному щоденнику (сатиричні вірші, епіграми) "неблагодійного" вчителя звільняють з роботи і переводять з однієї школи в іншу.

Учителювання в школах Київщини, Полтавщини збагатило Степана Васильовича об'ємним життєвим матеріалом. Злиденне існування народних учителів переконало Васильченка боротися зі світом зла і насильства:

"Учитель повинен бути сильний, незалежний, до цього мусить прагнути. Вирішив: так жити не можна – треба боротись. Та як? За зброю до такої боротьби я вирішив узяти слово".

Першим твором С. Васильченка, що побачив світ на сторінках "Киевской газеты" (19 грудня 1903 р.), популярної серед учителів, було оповідання "Не устоял". Газета виходила російською мовою, то довелося писати російською.

Побудоване воно на спостереженнях з учительського життя в Богуславі. Степан захотів написати його так, щоб захопило за вчительське серце. Писав дні і ночі, як у гарячці. Гнів, образу, гіркоту, обурення – все хотілося викласти на папері. Не раз він рвав написане і, скроплюючи папір слізьми, творив наново.

Васильченкові боліло, коли він бачив, як учитель поневіряється, але замість протесту іноді ламає шапку перед начальством, жандармами, запобігає ласки у багатіїв, пристосовується до підлоти. Таким вивів письменник героя оповідання. У нього *"русяві кучері, сірі, соромливі, повні темного огню очі, юнацьке лице та ніжний на губах пух"*.

Всього кілька портретних барв, але вони дають читачеві змогу чітко уявити зовнішність юнака, сповненого світлих надій і поривань до прекрасного і благородного життя. Антін тільки на якийсь час знехтував своїми обов'язками справді народного вчителя і жорстоко поплатився за це.

Автор порушив актуальне на ті часи питання: справжній народний учитель повинен відстоювати свою людську гідність, виступати на захист гноблених і скривджених. У цьому основний сенс першого друкованого твору.

Послав молодий учитель оповідання і забув про нього, бо життя тоді немилосердно ним закрутило.

Тільки через рік довідався про друк, коли приїхав до Васильченка приятель, теж учитель, і почав палко вітати його. Земляк розповів, що читав оповідання в гурті волинських учителів, і справило воно на них величезне враження. Газета ходила потім по руках, поки не потемніла. Пізніше письменник переписав це оповідання українською мовою і назвав "Антін Вова".

"І знову, як у калейдоскопі, сільські школи: на Полтавщині – Брусове, Зубані, Щербинівка... Мої сподівання на вільну працю в школах виявилися незабаром примарними. За першими вибухами революції (1905 року) надійшла незабаром люта реакція. У Брусові (нині – Семенівського р-ну), правда, перший рік працював, як сам хотів, – школа глуха, між хуторами.

З начальства ніхто не заглядав у неї, навіть лекції закону божого покладені були на мене. В цій школі я вперше зробив спробу в навчанні українською мовою, використавши для цього лекції закону божого.

Під час учителювання в цій же школі була написана моя стаття – перший друкований твір українською мовою – "**Народна школа і рідна мова на Україні**", яка була видрукувана в журналі "Громада" 1906 року... Одначе, довго учителювати тут не довелося – почались доноси, і мене переведено в Зубані, село нудне і нецікаве", – писав Степан Васильович.

Під оповіданням "Роман" (Рада. – 1910. – № 30) вперше з'явився підпис *Степан Васильченко* – з того часу постійний літературний псевдонім письменника.

ЛІТОПИСЕЦЬ "ПЕРШОЇ МАНДРІВНОЇ ХОРОВОЇ КАПЕЛИ"

Влітку 1920 року "Перша мандрівна капела Дніпросоюзу" працювала під керівництвом досвідченого хормейстера, уродженця Полтавщини Нестора Городовенка. Вона налічувала 44 найкращих співаків-хористів з м. Києва.

Капела з великим успіхом виступала в Лубнах, Ромодані, Миргороді, Полтаві, Харкові, Кобеляках, Кременчуці, Лохвиці, Ромнах, селах Полтавщини й Слобожанщини, на прохання місцевих священиків співала на кліросах православних храмів. Частими були благодійні виступи. Усього було організовано 31 концерт.

Організатори турне запропонували супроводжувати концертну подорож Степану Васильченку. Він під час гастролей був кореспондентом, в обов'язки якого входило вести щоденник, "до якого вписується все, що матиме в житті капели видатне значення...".

Під час подорожі Васильченко вів два щоденники – один із них під назвою "**З піснею крізь огонь і води**" нині зберігається в особистому фонді письменника в Інституті літератури НАН України, інший був у родині Яструбецьких до 2004 року, потім був переданий до Вінницького обласного краєзнавчого музею.

Публіка була найрізноманітнішою: робітники, селяни, місцева інтелігенція, військові – сотні, тисячі людей. Виступи відбувалися в клубах, народних домах, театрах, навіть просто в саду, на майданчиках просто неба.

І капелу, й слухачів об'єднувала велика любов до рідної української пісні – скарбниці народної творчості, яка не тільки зігрівала серце, а й звеличувала душу: *"Різні пісні в прекрасному, надзвичайному для села виконанні, буквально чарували селян... – писав С. Васильченко. – Глибокі зітхання, зачаровані усмішки давали зрозуміти, що враження справлено надзвичайно сильне"*.

Українське населення з радістю, теплотою, гостинністю зустрічало хор: влаштовувались безкоштовні або за мінімальну платню обіди для хористів. Велику допомогу в організації концертів надавали місцеві "Просвіти".

Загальне враження, яке справила Перша мандрівна капела своїми концертами, прекрасно охарактеризував *"один з учителів м. Ромни у своїй простій, але надзвичайно правдивій і зворушливій промові, він порівняв концерт капели з ясним сонцем, яке несподівано зійшло на темному, нудному обрії, з чарівним сном, що примусив забитися їхнє завмерле серце, нагадавши про довічно незламну красу, про радість і щастя життя й боротьби за світлі ідеали. Рідна пісня в прекрасному виконанні, як та жива вода з казки, обдавала й освіжала їхні душі, збудила тугу за красою"* (запис від 28 серпня).

Концертний репертуар Першої мандрівної капели "Дніпросоюзу" складався з більш як 30 пісень: революційних, народних, художніх обробок творів українських композиторів. Деякі пісні розучувались дорогою. На всіх концертах звучали народні пісенні перлини в обробці М. Лисенка, К. Стеценка, М. Леонтовича.

"Після першої пісні капелян дарували квітками. Мало не кожен номер програми вимагали повторити. Капела співала бадьоро, в лад... Найбільше враження, здається, справили на публіку пісні "Ой, сяду я в понеділок", "Ой, гай, мати", "На горі сніжок курить..." (запис від 14 липня).

"Говорили промови про нашу народну пісню, про її значення, про її силу, як ясної чистої зброї в боротьбі за національне визволення народу" (запис від 15 липня).

18 липня хористи завітали до Миргорода, де в цей час проживала дружина Васильченка Килина Михайлівна з сином Юрієм (1916 р. н.).

Пізніше вона згадувала: *"Дні, коли хористи давали концерти в Миргороді, й для мене із сином стали святковими – до нас після багатьох місяців розлуки завітав чоловік і батько. Капела виступала в гімназійному саду, що майже поряд із батьківською нашою хатою. На кожному концерті бувала й я. З якою увагою, захопленням селяни, робітники, червоноармійці слухали пісню. Свою рідну, українську, яку ще зовсім недавно отак відкрито, не ховаючись, ніхто б і не осмілювався співати перед аудиторією великою.*

Був схвилюваний і Степан Васильченко. Вдивлявся в людські обличчя, прислухався до розмов, міркувань громадян, а коли артисти після концерту відпочивали, він сідав десь у куточку, виймав свій записник у темній клейончастій обкладинці, прилаштовував на коліні й дрібним ошадливим почерком занотовував враження від усього баченого й чутого".

Читаючи записи С. Васильченка, відчуваєш тепло пісень, отримуєш невимовну насолоду від краси мови, ліричної поетики стилю. Його щоденник засвідчує справжню художню зрілість і майстерність письменника: *"Година надзвичайно була тиха, ясна, – читаємо на сторінках рукопису, – сідало над золотими ланами червоне сонце. Тихий ясний погляд очей був у людей. Лагідна привітна мова – не можна уявити собі кращого фону для нашої пісні – і настрої утворився такий ясний, легкий, задуманий, до якого однаково пасували й жартівливі пісні, й смутні".*

28 серпня в Ромнах відбувся заключний виступ капели. За словами Степана Васильченка, *"цей концерт був останній у подорожі Першої мандрівної капели, та його справедливо можна вважати достатнім вінцем цієї блискучої, з художнього боку, мандрівки" (запис від 28 серпня).* Останній запис, зроблений С. Васильченком у щоденнику, датується 2 вересня.

Незважаючи на те, що письменник детально занотовував усі дні тієї довготривалої подорожі, в розмові з дружиною він обмовився: *"Та про кожен концерт можна книгу написати, а маєш змогу лише кілька сторінок у блокноті... Такого більше не побачиш, не почувеш ніколи. Навколо руїни, банди ворожі по закамарках бродять, а тут тобі пісня народна, наче сонячний промінь, ніби квіт-первоцвіт до сердець людських...".* Ця подорож мала велике значення для формування С. Васильченка як письменника. Згодом на основі записів у обох щоденниках була створена низка художніх творів, найяскравішим з яких є оповідання "Голод".

ВПЛИВИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСНІ

*Читаєш і згадуєш другого поета
української природи, залюбленого в
слово і пісню народу, – Степана
Васильченка.*

М. Рильський

*Пісня. Співи. В народній пісні
почуваються тисячі народних
артистів і тому така її могутня сила.*

С. Васильченко

Для Степана Васильченка народна пісня була найбільшим багатством, духовним джерелом. Пісні, героїчні перекази, любов до праці та краси дістались йому у спадок з батьківського дому: *"Ніколи нічого не слухав я з такою охотою, як ті старовинні пісні-оповідання, що все в них таке цікаве, жалібно або веселе, що так ловко виведено в них і початок і край"*, – писав С. Васильченко у замітках "З дитячих вражінь".

Ще сільським школярем він записував від селян народні пісні, приказки, прислів'я. А коли Степан Васильович працював у школі с. Брусове (нині – Семенівського району), учні позаписували йому багато народних пісень і казок, з яких можна було скласти цілу книжку.

Неспокійного і непокірного вчителя начальство переводило з села в село, вишукуючи щораз глухіший кут. Та скрізь С. Васильченко знаходив зв'язок з молоддю. Його, цікавого і дотепного, співучого, любили школярі й дорослі. Бувало сідав на ганку школи, грав на купленій у сліпця лірі (вона звалася "реля") і співав. Тоді збиралася молодь, тихо слухала, а потім просила: "Учіть і нас співати!" І він учив і грамоти, і співів...

У роки Першої Світової війни Васильченко воював на Львівщині. Тут проходив фронт. Звідси він часто думкою линув у рідне містечко Ічня: *"Бідноти в ньому багато, але яке ж воно зелене, співуче, веселе! – часто згадував письменник. – Співучий закуток!"* Його уява малювала весняну ніч, коли один куток містечка змагався у співах з іншим. Пісні не затихали до ранку...

Один з колишніх вихованців київського дитбудинку, де в 20-х роках працював С. Васильченко, згадував: *"Чергував часто Степан Васильович у дитбудинку вечорами і дуже любив, коли ми співали. А то й сам, бувало, просить: "Дівчатка й хлопці, ану давайте разом що-небудь заспіваємо". А ми*

знали, що він дуже любив співати українських народних пісень, і особливо "Запрягайте коні в шори". Ну, а співали ми так, що люди на тротуарах зупинялись і слухали нас".

Хоча письменник і казав, що планово не студіював народну творчість, але матеріали з його архіву свідчать про широке коло зацікавлень в цьому напрямку, зокрема, тут зберігається список назв народних пісень, складений за різними збірниками, і зроблені ним записи веснянок, дитячих пісень.

Дослідники творчості відзначали, що з усіх фольклорних жанрів пісня найбільше цікавила Васильченка, що написав він за мотивами українських народних пісень багато творів.

Письменник умів змалювати своїх героїв у хвилини найвищого душевного злету, у хвилини тихої журби, замріяності. Він детально описував, як співається пісня, відтворював враження, яке справляє вона на слухачів. Ось як зображена дієвість пісні в оповіданні "На хуторі": *"Тужить та в'ється в яру дівочий спів, і не помічає дід, як в'ється він сам услід тому співу: то схилиться, то розігнеться, то візьметься за груди рукою..."*. Як заспівала дівчина пісню:

*Яром, яром пшениченька ланом,
Горою овес.
Не по правді, молодий козаче,
Зо мною живеш... –*

"затремтіло зразу сонне повітря, і зграї срібних звуків, плутаючись і виграваючи, полетіли яром і далеко кругом заснували степ".

Літературознавець В. Курашова зазначала, що українська пісня входила у творчість письменника разом з героєм – "В одних новелах вона становить сюжетну канву ("На калиновім мості" – пісня "Запрягайте коні в шори"), в других виступає як ліричний супровід ("Талант" – пісня "Чого вода каламутна"), в інших з'являється як кінцівка ("Над Россю" – пісня "Де ти бродиш, моя доле?"), але за всіх умов вона є засобом показу внутрішнього духовного світу людини".

Згадаймо оповідання "Вітер". Це лірична мініатюра, написана від першої особи. Картини життя, що спливають у пам'яті автора, навіяні словами народної пісні:

*Мала мати одну дочку
Та й купала у медочку...*

Письменник визначає пісню як "душу народу". Центральне місце в творах письменника належить пісням, які мають багатовікову історію, тобто тим зразкам народної поезії, які апробовані часом.

Васильченко з метою популяризації пісенного багатства народу писав короткометражні сценарії "Бондарівна", "Не ходи, Грицю, на тую улицю...". Він мав намір створити також серію невеликих за розміром фільмів, побудованих на основі таких народних пісень, як "Голота", "Морозенко", "Чечітка" тощо.

На юнаків і дівчат письменник покладав великі надії у справі розвитку української культури і тому радив *"за вчителів кликати в школи поетів і художників слова: Шевченка, Вовчка, Квітку, Коцюбинського, Стефаника... Народну пісню"*.

У начерках до однієї з незавершених статей Степан Васильович звертався до молодих з такими словами: *"Прислухайтесь до мови чутко, студіюйте народні твори, беріть руками це добро – ці нові, невідомі ще літературі, в цілому чарівні фарби. Це нове слово, новопісня, якого ще не чув світ..."*.

ДИВОСВІТ ДИТЯЧИХ ТВОРІВ

Поезія отроцтва, чистота дитячої душі, її світлі мрії, фантазії, пристрасті, що тільки зароджуються... найулюбленіші мотиви творчості С. Васильченка.

О. Гончар

Степан Васильченко був одним із зачинателів української дитячої літератури у 20–30 рр. двадцятого століття.

Він багато писав про дітей не лише тому, що вчителюючи, міг спостерігати за ними, сам був сповнений враженнями свого дитинства і зберіг юнацьке світовідчуття, оптимізм. Створені письменником образи дітей та підлітків вражають умінням чітко розмежовувати добро і зло, правду і кривду, невичерпною здатністю дивуватися.

Васильченко з веселим добрим сміхом, з ніжною ласкавою замрією умів прекрасно розповідати про дітей і для дітей. Любив їх палко і віддавав їм тепло власної душі, свого серця.

Історик літератури, академік С. Єфремов писав: *"Не має конкурентів собі Васильченко і тоді, коли торкається дитячої душі, – і тут тепло та*

любов велика до маленьких людей чується в кожному оповіданні, ніби справді у соромливої молоді до тієї дівизни, яку вона розстеляє бережно, щоб чуже око не доглянуло. З дитячих переживань особливо любить Васильченко спинятись на моментах, коли прокидається людина в маленьких людях, і момент, коли зацьовується перше почуття першого кохання, переважає в цих мотивах ("Волошки", "Оксана", "Осінній ескіз", "Циганка" тощо).

Але знов же ці "весняні бурі" у Васильченка овіяні таким теплом і такою життєвою правдою, що навіть трошки суто дитячої сентиментальності не тільки їм не шкодить. А навпаки – тим більшої додає правди. "Щось гарне, гарне", невідоме й тим принадніше вимальовується з цих дитячих романів Васильченка, як і з тих перших дитячих мрій, на які таку майстерну руку має молодий письменник".

У Васильченкових оповіданнях діти здебільшого кмітливі, дотепні, розумні, як-от Василько ("Свекор"), – їх не можна не любити. Добре знаючи життя селянської дітвори, письменник показує, як рано дитина переймається дорослими клопатами.

Сміх викликають жарти дорослих, які, бачачи, як "старує" малий Василько, пропонують йому одружитися. І коли йому нагадують пізніше, чи швидко буде женитися, він поважно відповідає: "Так-то й женитися! Там тобі така морока, що нехай його й кат візьме!"

В оповіданні "Авіаційний гурток" (1924) показано потяг підлітків до знань, до техніки. Вони разом з учителем мріють збудувати діючу модель літака. Все село не просто стежить за їхніми успіхами, а включається в цю роботу, переживаючи успіхи і невдачі учасників авіаційного гуртка.

Ідея побудови літака – не просто захоплення учнів, – це мрія, яка запалює усіх новими ідеями – електрифікації, механізації сільського господарства, агротехніки.

Добрий знавець життя дітей, С. Васильченко не міг обійти теми безпритульності. У задушевній і теплій новелі "Приблуда" (1925) він майстерно показав, як у вихованців дитячого будинку зароджуються почуття колективізму, гордості за свого товариша, віра в майбутнє.

1927 року побачила світ повість "Олив'яний перстень", яка присвячена життю і побуту підлітків київської школи, колективній праці, дружбі і товаришуванню.

У творах письменника про дітей порушено ще багато інших важливих питань: морально-етичного, соціального характеру. Його серце було постійно "настроєне" на добро, на справедливість, на красу і мудрість життя.

ЧИ СКАЗАНО ПРО ШЕВЧЕНКА ТЕ ОСТАННЄ СЛОВО...

*Шевченко як поет не має собі
двійника в світовій
літературі, як немає другого
народу з такою історією, з
такою піснею, як український
нарід (1914 р.).*

*Шевченка ми і досі не бачимо
на увесь зріст.*

С. Васильченко

Велика заслуга Васильченка перед нащадками – у створенні правдивого образу Шевченка.

Цикл коротеньких творів письменника "Крилаті слова" закінчується новелкою "Чарівна книжечка", у якій розповідається про те велике враження, що справив колись, у дитинстві, на нього "Кобзар" Т. Шевченка. І пізніше, в дорослому віці, Степан Васильович напише: "Перегортаючи "Кобзаря", я не один раз пригадував усе своє життя...".

Все життя вабила і чарувала його краса і сила Шевченкового слова. Про великого Кобзаря він написав кілька статей. Але найкращий твір – повість "**Широкий шлях**". Письменник працював над твором в період, коли антишевченківська течія ще гостро відчувалась у літературному житті України.

У начерках до повісті Васильченко так пояснює пробудження поетичного хисту Шевченка: "*А тим часом – пісні, що ними обпоїв душу. Кирилівські пісні... То одна цілий день у голові, другий день – друга... Стисував... І з того хмелю почали вилітати свої...*". На жаль, письменник не встиг завершити твір, це одна з "недоспіваних пісень" Васильченка, як називав він свої незакінчені твори.

"**В бур'янах**" – перша частина великої повісті про Т. Шевченка, яку С. Васильченко планував написати у п'яти частинах. Незважаючи на те, що, крім Васильченка, про Кобзаря писали багато інших письменників, і на сьогодні вона є одним з кращих творів про дитинство Тараса.

Характерне останнє речення, яким завершується твір про юні роки Тараса: "*Важко жити, а як же хочеться жити*". Васильченкові вдалося добірними словами розповісти про велике життєлюбство Тарасика, показати як у складних, невимовно тяжких обставинах формувався його характер.

Повість зіткана з контрастних картин. Розкішний, багатий, щедро сонцем зігрітий край, прекрасна природа – розкішний вінок із рути та барвінку, "поема жалю і смутку... краси і недолі".

Земляки Тарасика живуть споминами про гайдамаків, вони знають безліч народних переказів, пісень, які жадібно всотував хлопчик. У нього свої радощі і смутки. Ось він, синьоокий, з волоссям, як льон, обцілований сонцем, пускається одчайдушно в мандри, досліджуючи цікавий, таємничий навколишній світ.

Трагедія сирітства, поневір'яння серед безсердечних людей – ніщо не вбило жадоби до знань в обдарованого, талановитого хлопця, закоханого в малярство, у пісню, в красу природи. Широким шляхом іде він у життя, на якому бур'яни і квіти...

Над цим твором Степан Васильович працював до останніх днів свого життя. Письменник Є. Кротевич, який відвідував тяжко хворого Васильченка у лікарні, згадує, що він і тут, в останні години, перемагаючи біль у серці, весь час ділився своїми планами другої частини повісті про Шевченка.

Вперше повість надрукована після смерті С. Васильченка 1938 року під заголовком "Дитинство Шевченка", пізніше друкувалась під назвою "В бур'янах".

Розпочату Васильченком роботу продовжили у своїх прозових творах письменники-полтавці О. Іваненко, Д. Косарик, В. Дарда та інші.

ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО ТВОРИ МИТЦЯ

Сатирична казка "Ось та Ась"

1 квітня 2015 року, на 89-му році життя, відійшла в засвіти велика патріотка України Тамара Василівна Король (1926–2015). Це саме вона, виконавши волю своєї тітки Килини Михайлівни Дубини-Панасенко – дружини відомого українського письменника Степана Васильченка, зберегла для нас рукопис знаменитої сатиричної казки літератора "Ось та Ась" і передала його до Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України.

Мужня жінка не побоялася переховувати цей антиімперський раритет, незважаючи на те, що сама зазнала страхіть сталінських таборів: після війни, будучи студенткою Івано-Франківського медичного інституту, вона отримала великий термін ув'язнення за організацію українського театру. Повернулася із заслання тільки після смерті ката України Сталіна (*Рідний край*. – 2015. – № 1 (32). – С. 214.)

Оповідання "Про жидка Марчика, бідного кравчика"

Цю історію С. Васильченко розповів письменникові Б. Антоненку-Давидовичу:

"В лютому 1919 року інтелігенція з Києва перебралася у м. Кам'янець, в т. ч. і Васильченко. Він винайняв квартиру і займався літературною працею. Неждано-негадано його викликав до себе Головний Отаман С. В. Петлюра. Він, вітаючи Васильченка, сказав:

– Ви знаєте, Степане Васильовичу, як я борюся з антисемітськими настроями у війську. Я віддав до польового суду отамана Самусенка, що вчинив проскурівський погром, я видав суворі накази карати не тільки за погроми, а й за всякі грабунки єврейської людності, але цього замало. Треба, щоб кожний козак не тільки зрозумів, а й серцем відчув, що єврейський ремісник – швець, кравець тощо – є такий же трудівник, як і наш селянин, і кривдити його – злочинно. Це може зробити тільки література. Дуже прошу вас, Степане Васильовичу, напишіть оповідання про єврея-бідаря!

Хоч Васильченкові ніколи не випадало писати оповідання на замовлення, але тут він охоче погодився й через короткий час з-під його пера вийшло чудове оповідання "Про жидка Марчика, бідного кравчика". Це оповідання вміщено й у академічне чотиритомне видання творів С. Васильченка. У примітках зазначено, що воно вперше опубліковано в газеті "Україна" (1919) і цього ж року вийшло окремим виданням.

На парканах і стінах Кам'янця було наліплене й гумористичне оповідання С. Васильченка "Про козака Ося і москаля Ася", не вміщене ні в яке радянське видання його творів (*Антоненко-Давидович Б. "На шляхах і роздоріжжях"*).

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЦІ ПРО ТВОРЧІСТЬ ПИСЬМЕННИКА

Він рідко брався за інші, не сільські сюжети. Герої його прості, як і те оточення, в якому він жив і працював. Але які ж вони життєві, які характерні риси схопив у них письменник, з якою людяністю виписав їх!

Б. Антоненко-Давидович

... проза С. Васильченка знаходить шлях до сердець читачів передовсім тому, що вона правдива й поетична, зігріта почуттям поваги до людської особистості...

О. Гончар

Поезія оповідань С. Васильченка – в їхній людяності. Стиснуті, емоційно наснажені, вони відзначаються теплотою, душевною інтонацією, тонким психологізмом, внутрішньою делікатністю й совісністю...

О. Гончар

Поезія отроцтва, чистота дитячої душі, її світлі мрії, фантазії, пристрасті, що тільки зароджуються, – це, мабуть, найулюбленіші мотиви творчості С. Васильченка.

О. Гончар

... в особі цього письменника поєдналися проникливий лірик, дотепний художник і досвідчений педагог-вихователь, здатний ненав'язливо, з незмінними доброзичливістю й тактовністю сказати юному читачеві потрібне правильне слово на початку його життєвого шляху...

О. Гончар

... було в ньому якесь по-юнацькому загострене почуття прекрасного і той вроджений оптимізм, життєрадісність міцної народної натури, що надавали світлого, стверджувального характеру навіть тим його творам, в яких відбилися похмурі картини минулого.

О. Гончар

Степан Васильченко – воістину письменник народний, на світ, на все навколишнє життя він дивився очима трудової людини, її думання і життєвську психологію поклав в основу всього, що писав.

А. Дрофань

Великонадійна сила увійшла до нашого письменства в особі Степана Васильченка... Основна риса молодого письменника – якийсь мрійний гумор, з яким він ставиться і до людей, і до природи, скрізь шукаючи м'яких задуманих тонів, несподіваних переходів од звичайного до чогось таємного...

С. Єфремов

...несподівані, але тим глибші порівняння й образи часто стрічаєш у Васильченка, і вони одразу освітять перед вами постать задуманого художника, що ніби грається-пересипається тими блискучими перлинами розкішної мови, яких у нього повні жмені.

С. Єфремов

Пафос життєствердження, глибоке проникнення в психологію зображуваних людей, теплий гумор, ліризм, пластичність образу – такі найголовніші риси художньої манери С. Васильченка в кращих його творах.

А. Іщук

Що ж до чистоти, краси української мови, то поки що з Васильченком не може рівнятися ніхто з сучасних письменників (1929 рік).

Є. Кирилюк

...промені світлого сонячного таланту Степана Васильченка зігрівали нас, селянських його читачів, ще в отрочі літа...

Д. Косарик

Неординарність особи Васильченка, оригінальність його письменницького почерку визначає поєднання в одній творчій індивідуальності двох найхарактерніших прикмет української національної вдачі: схильності до щирості, душевного злету, я сказав би, до поетичного бачення світу і разом з тим – до простодушного гумору.

Д. Міщенко

Кришталева чистота літературної мови, поруч великої майстерності художньої техніки і інших згадуваних вже прикмет його письма, надають великої принади Васильченковим творам і пояснюють їхній виключний успіх.

М. Недужа

"На перші гулі" для нашої сцени є справжнім золотим променем сонця серед темної мряки... Елементи п'єси дають чудовий настрій, приємне почуття художньої насолоди од чарівного малюнку краєчка життя нашого села.

М. Садовський

Яку б тему не порушував письменник, всюди відчувається гуманістичний пафос: твори різних жанрів наснажені світлом любові до людини.

П. Хропко

Васильченкове художнє слово – поетичне, народне і національне.

Н. Шумило

ЛІТЕРАТУРА

Основні видання творів

Васильченко С. Твори : в 4-х т. / С. Васильченко. – К. : Видавництво АН УРСР, 1959–1960.

Т. 1. – 422 с.

Т. 2. – 611 с.

Т. 3. – 527 с. : іл.

Т. 4. – 455 с. : іл.

Васильченко С. В. На калиновім мості / С. В. Васильченко. – К. : Держлітвидав УРСР, 1960. – 269 с. : іл.

Васильченко С. В. Оповідання. Повісті. Драматичні твори / С. В. Васильченко. – К. : Наукова думка, 1988. – 593 с. – (Б-ка української літератури. Дожовтнева українська література).

Васильченко С. В. Авіаційний гурток : повісті та оповідання / С. В. Васильченко. – К. : Радянська школа, 1983. – 341 с.

Васильченко С. В. Вибрані твори / С. В. Васильченко. – К. : Дніпро, 1976. – 172 с.

Васильченко С. В. Вибрані твори / С. В. Васильченко. – Харків : Ранок : Веста, 2003. – 192 с. – (Програма з літератури).

Васильченко С. В. Вибрані твори / С. В. Васильченко. – К. : Дніпро, 1979. – 164 с.

Васильченко С. В. Вибране / С. В. Васильченко. – К. : Радянський письменник, 1954. – 308 с.

Васильченко С. Не співайте, півні, не вменшайте ночі! : п'єса в 3-х картинах / С. Васильченко. – К. : Криниця, 1917. – 48 с.

Васильченко С. В. Новелі / С. В. Васильченко. – Вінніпег : Клуб приятелів української книжки, 1953. – 128 с.

Васильченко С. В. Кармелюк : п'єса на 3 дії / С. В. Васильченко . – К. : Держвидав України, 1927. – 60 с.

Васильченко С. Куди вітер віє : малюнок на одну дію / С. Васильченко // Драматичні твори. – К., 2008. – С. 249–272.

Васильченко С. В. Мужичський ангел : оповідання, повість, п'єси / С. В. Васильченко. – К. : Веселка, 2000. – 287 с. : тв. – (Шкільна бібліотека).

Васильченко С. В. Над Россю : оповідання та повісті / С. В. Васильченко. – К. : Дніпро, 1978. – 208 с.

Васильченко С. В. На калиновім мості / С. В. Васильченко. – К. : Держлітвидав УРСР, 1960. – 269 с. : іл.

Васильченко С. В. Неслухняний глечик : оповідання, повість / С. В. Васильченко. – К. : Веселка, 1991. – 221 с.

Васильченко С. В. Олив'яний перстень : оповідання, повісті, казки та легенди / С. В. Васильченко. – К. : Школа, 2005. – 384 с. – (Золота б-ка вид-ва "Школа").

Васильченко С. В. Олив'яний перстень : повість / С. В. Васильченко. – К. : Веселка, 1968. – 46 с.

Васильченко С. В. Оповідання ; Повісті ; Драматичні твори / С. В. Васильченко. – К. : Наукова думка, 1988. – 594 с.

Васильченко С. В. Талант : оповідання та повісті / С. В. Васильченко. – К. : Дніпро, 1986. – 229 с.

Васильченко С. В. Талант : коротка біографія письменника, стислий переказ твору, аналіз тексту, Зразки учнівських творів : посібник : 10-й кл. / С. В. Васильченко. – Харків : Ранок, 2001. – 48 с. – (Літературна крамниця).

Васильченко С. В. Твори / С. В. Васильченко. – Дніпропетровськ : Промінь, 1983. – 142 с. – (Шкільна бібліотека).

Васильченко С. В. Твори / С. В. Васильченко. – К. : Молодь, 1973. – 446 с.

Васильченко С. В. Твори / С. В. Васильченко // Українське слово : в 4-х

кн. : Кн. 1. – К. : Аконіт, 2003. – С. 574–586.

Васильченко С. В. Чайка : вибрані твори / С. В. Васильченко. – К. : Веселка, 1979. – 250 с.

Васильченко С. В. Чарівна книжка : легенди, новели, оповідання, уривки з повістей / С. В. Васильченко. – 2-ге вид. – Львів : Каменярь, 1988. – 96 с.

Степан Васильченко // Дивосвіт "Веселки" : антологія літератури для дітей та юнацтва : в 3-х т. – К., 2004. – Т. 1 : Українська література. – С. 537–547.

Про життя і творчість письменника

Денисенко Г. Г. Васильченко Степан Васильович / Г. Г. Денисенко // Енциклопедія історії України : у 10 т. – К., 2003. – Т. 1 : А–В. – С. 447–448.

Деркач Б. А. Васильченко Степан Васильович / Б. А. Деркач // Українська літературна енциклопедія. – К., 1988. – Т. 1. – С. 278–279.

Проценко Л. А. Київський некрополь : путівник-довідник / Л. А. Проценко. – К., 1994. – С. 98–99.

Антоненко-Давидович Б. На шляхах і роздоріжжях : Спогади. Невідомі твори / Б. Антоненко-Давидович. – К., 1999. – С. 60–61.

Дрофань А. П. Буремна тиша: роман / А. П. Дрофань. – К. : Рад. письменник, 1984. – 471 с. : іл.

Дуб Р. Й. Вивчення творчості Степана Васильченка [Текст] : посібник для вчителів / Р. Й. Дуб, В. М. Поліщук. – К. : Рад. школа, 1984. – 97 с.

Костюченко В. А. Степан Васильченко : життя і творчість / В. А. Костюченко. – К. : Дніпро, 1978. – 155 с.

Майстер прози поетичної Степан Васильченко : збірник / упоряд. А. П. Дрофань. – К. : Веселка, 1983. – 295 с. : іл.

Шевчук В. Теплий талант Степана Васильченка / В. Шевчук // Наука і культура. Україна: щорічник. – К., 1989. – Вип. 23. – С. 418–428.

Шевчук В. Перше оповідання : [С. Васильченко написав 1902 р., працюючи на Полтавщині] // Із вершин і низин: кн. цікавих фактів із історії укр. літ. / В. Шевчук. – К., 1990. – С. 158.

Хропко П. П. З виру народного життя : до 100-річчя з дня народження С. Васильченка / П. П. Хропко. – К. : Знання УРСР, 1979. – 47 с.

Бутенко Є. П. Васильченко Степан Васильович // Зерна пшеничної віри : довідник-антологія "Літератори й митці Семенівщини" / Є. П. Бутенко. – Глобине, 2007. – С. 20–21.

Бутенко Є. П. Васильченко Степан Васильович : [життєвий і творчий шлях письменника] / Є. П. Бутенко // Прозаїки і поети Семенівщини / Є. П. Бутенко. – Глобине, 2004. – С. 15–18.

Войтенко В. Від землі, яка була ще нашою: [про С. В. Васильченка] / В. Войтенко // Урок української. – 2006. – № 10. – С. 56–58.

Голубенко С. Визначний майстер оповідання / С. Голубенко // Молода Україна. – 1973. – № 2. – С. 2–4.

Касян Л. Постать С. Васильченка через призму його автобіографії / Л. Касян // Українознавство. – 2009. – № 1. – С. 70–71.

Лупейко В. Незгасні барви його чарівного слова / В. Лупейко // Народна армія. – 2010. – 13 січ. – С. 7.

Ситченко А. Вивчаємо оповідання С. Васильченка "Свекор" / А. Ситченко // Українознавство. – 2012. – № 4. – С. 25–27.

Титаренко Г. Полтавці сумують з приводу тяжкої втрати : [смерті великої патріотки України Т. В. Король, пов'язаної з сім'єю С. Васильченка] / Г. Титаренко // Слово Просвіти. – 2015. – Ч. 16 (квіт.). – С. 6.

ЛЮДИНА ЧИСТИХ, ВИСОКИХ ІДЕАЛІВ...

До 140-річчя від дня народження видатного майстра прози

Степана Васильченка

Біобібліографічна пам'ятка

Упорядник : Надія Михайлівна Требіна

Відповідальна за випуск М. Г. Максименко

Редактор С. В. Сичова

Комп'ютерний набір Н. М. Требіна

Комп'ютерна верстка Т. М. Базир

Підписано до друку 24.12.2018. 28 стор. Тираж 4 прим.

Обласна бібліотека для юнацтва імені Олесея Гончара

36039, м. Полтава. вул. Гончара, 25а

<http://libgonchar.org>

E-mail: pobugonchara@ukr.net